a nemecká reformácia

„Tu stojím, inak nemôžem. Boh mi pomáhaj.“

Za počiatok protestantskej reformácie sa počíta 31. október 1517. V tento deň podľa všeobecne prijatej tradície Martin Luther pribil na dvere chrámu vo Wittenbergu svojich 95 téz. Hoci od tejto udalosti uplynulo už 500 rokov, jej význam je potrebné si neustále pripomínať, vracať sa k nej, držať v pamäti príčiny, ktoré k nej viedli, a brať si poučenie z celého procesu reformácie do života cirkvi dnešných dní. Pritom celý proces protestantskej reformácie potrebujeme vnímať na pozadí všetkého celospoločenského pohybu a predovšetkým v ňom musíme vidieť Boží zásah do dejín cirkvi. Okrem rešpektovania historických spoločenských udalostí však musíme v rovnakej a vyváženej miere zobrať do úvahy aj vplyv osobností a úlohu, ktorú tieto v procese protestantskej reformácie zohrali. Jednou z nich bol práve Martin Luther (1483-1546) A.

Aj pred 31. októbrom 1517 v katolíckej cirkvi existovali jednotlivci a vznikli celé hnutia, ktoré volali po náprave zbožnosti, cirkevnej morálky, teológie a života. V prostredí celkovej skazenosti vtedajšej cirkvi a jej odklonu od Písma však ešte v plnosti neuchopili evanjelium spasenia z milosti a Písmo ako jedinú autoritu pre spásu a zbožný život. Preto ich snahy ešte nevyústili do radikálnych zmien a obnovy cirkvi do jej pôvodného stavu z obdobia 1. storočia. Až princípom

sola scriptura (jedine Písmom) sa vrátili reformátori (Luther a súčasne s ním aj ďalší) k autorite apoštolov a prorokov a princípom sola fide (jedine vierou) k prijímaniu celého spasenia jedine z Božej ruky.

V počiatočnom období protestantskej reformácie – po 31. októbri 1517, jej hlavný a prvoradý princíp môžeme vidieť v radikálnom presadzovaní PísmaB, inšpirovaného a neomylného Božieho slova, ako najvyššej a jedinej cirkevnej autority. Reformátori vtedy požadovali a presadzovali, aby Písmo bolo (a aj dnes by malo byť) jedinou normou, podľa ktorej sa reformácia má uskutočniť (a má sa uskutočňovať aj dnes). Dnes hovoríme o piatich reformačných princípoch, vyjadrených piatimi reformačnými sola (sola scriptura, sola fide, sola gratia, solus Christus, soli Deo gloria)C.

Život Martina Luthera bol dramatický a jeho životné príhody zaujímavé. Môžeme v nich vidieť Božie mocné pôsobenie a riadenie, ale aj Lutherove zlyhania a omyly. Jeho pochybenia a omyly však nič neuberajú na jeho práci a prínosoch v prospech reformácie. Božie dielo nápravy cirkvi, vykonané prostredníctvom Luthera, si zasluhuje našu najhlbšiu vďačnosť.

Martin Luther sa narodil 10. novembra 1483 v Eislebene v roľníckej rodine. Štúdium na univerzite v Erfurte zavŕšil získaním hodnosti bakalára v roku 1502 a hodnosťou majstra v roku 1505. Po vysvätení za kňaza bol predstaveným kláštora určený na štúdium teológie. Horlivo študoval Bibliu. Navonok bol úspešný, čo sa prejavilo tým, že v priebehu 7 rokov dosiahol postavenie univerzitného učiteľa. Hodnosť doktora dosiahol 19. októbra 1512 a stal sa profesorom biblickej teológie na mladej univerzite vo Wittenbergu (Nemecko).

Luther však vstúpil do kláštora predovšetkým pretoD), aby spasil svoju dušu, a nie aby študoval teológiu. Vonkajší úspech mu neprinášal pokoj a oveľa viac ako predtým ho trápili depresie a strach z Božieho súdu. Nachádzal sa v prostredí, v ktorom sa verilo, že človek sa musí sám pričiniť o svoje spasenie. Luther sa snažil dosiahnuť pokoj svojej duše tým, že sa postil, bičoval a praktizoval všetky možné spôsoby sebatrýznenia, ktoré sa v tej dobe považovali za „činenie pokánia“. Všetko však bezvýsledne. Napriek intenzívnemu „čineniu pokánia“ žil v neustálom duševnom trápení a strachu o svoju dušu, hoci inými bol považovaný za zbožného svätca. Boh bol pre neho stále len prísny sudca, ktorého lásku a milosť si treba zaslúžiť dobrými skutkami.

V takomto duševnom rozpoložení podnikol v roku 1511 cestu do Ríma vo veciach svojho rádu, kde, ako dúfal, by mohol dosiahnuť aj odpustenie a oslobodenie od svojich duchovných problémov. Jeho nádej sa nenaplnila. Bol sklamaný a šokovaný povrchnosťou a svetáctvom, ktoré našiel v samotnom centre katolíckeho sveta.

Lutherov duchovný poradca, generálny vikár rádu, povzbudzoval Luthera napriek jeho problémom k hlbšiemu štúdiu Biblie a k dosiahnutiu hodnosti doktora teológie a vysvetlil mu, že láska k Bohu nie je cieľom pokánia, ale jeho predpokladom. Dôležitým momentom v Lutherovom živote bolo porozumenie, čo je biblické pokánie. Z gréckych textov Písma pochopil, že v pokání ide o zmenu myslenia, o zmenu životných postojov, o zmenu spôsobu života a nie o to, čo sa pod pokáním chápalo v tom čase. Vtedy sa pod latinskou formulkou „činiť pokánie“ rozumelo niečo fyzicky činiť, konať so sebou samým rôznym predpísaným spôsobom, ako napr. bičovať sa, trýzniť sa a podobne.

Intenzívne štúdium Písma doviedlo Luthera k sformovaniu reformačného princípu sola scriptura. K druhému princípu sola fide dospel štúdiom Listu Rímskym a hlavne verša 1:17, kde sa píše: „Spravodlivý bude žiť z viery.“ Jeho myšlienky nadobúdali jasné obrysy. Človek dostáva odpustenie prostredníctvom Božej milosti zdarma. Akákoľvek reč o zásluhách, že si možno spasenie zaslúžiť, sa pre Luthera stala rúhaním a herézou.

Čím hlbšie sa usilovným štúdiom ponáral do Písma, tým jasnejšie videl priepastný rozdiel medzi biblickým učením a učením katolíckej cirkvi a jej praxou. Jeho učenie bolo teraz už založené len na Písme a nie na vyhláseniach pápežov a koncilov – a to ho priviedlo 31. októbra 1517 k uverejneniu jeho 95 téz, v ktorých zavrhoval predávanie odpustkov. Prehlasoval, že jedine Boh môže odpustiť náš hriech. Tézy sa rýchlo rozšírili nielen po celom Nemecku, ale dostali sa aj do zahraničia. Luther kázal, vyučoval, prednášal, publikoval. Domnieval sa, že jeho tvrdenia založené na Písme budú prijaté celou cirkvou. Jeho myšlienky sa z Nemecka rýchlo rozleteli do sveta a Luther sa tým stal medzinárodne známou osobnosťou.

V rámci katolíckej cirkvi sa však Luther samozrejme stal nepohodlnou a nežiaducou osobou. Jeho učenie bolo vyhlásené za kacírske. Vďaka svojim mocným ochrancom sa nemusel za svoje učenie zodpovedať v Ríme, ale na sneme, ktorý bol zvolaný v roku 1521 do Wormsu (Nemecko). Z radov vedenia katolíckej cirkvi bolo požadované Lutherovo odsúdenie.

Luther dostal na tomto sneme príležitosť vystúpiť 17. a 18. apríla a odvolať svoje učenie. Vyhlásil, že odvolá iba tie omyly, ktoré mu dokážu z Biblie. Okrem iného povedal tieto známe slová:

„Ak nebudem usvedčený z Písma a zdravého rozumu – neprijímam autoritu pápežov a koncilov, lebo sa často mýlia a si navzájom protirečia – moje svedomie je zajaté Božím slovom. Neodvolám nič, lebo ísť proti svedomiu nie je ani správne, ani bezpečné. Tu stojím, inak nemôžem. Boh mi pomáhaj. Amen.“ A)-a)

Dňa 26. mája 1521 bol vydaný Wormský edikt proti Lutherovi. Nad Lutherom bola vyhlásená kliatba a bolo prikázané spáliť jeho knihy. Jeho ochrancovia sa však o neho postarali a skrývali ho. Luther asi rok žil v bezpečí na hrade Wartburg pod menom Junker Georg. Tu preložil Nový zákon z gréčtiny do nemčiny a napísal niekoľko kníh. Do Wittenbergu sa vrátil 6. marca 1522 aby upokojil nepokoje, ktoré tam vznikli v dôsledku pôsobenia tzv. zwickauských prorokov, ktorí ohlasovali skorý koniec sveta. Pritom sa pod ich vplyvom uskutočňovali unáhlené a neuvážené zmeny v cirkvi. Lutherovi sa podarilo situáciu upokojiť.

Luther sa stal neoddiskutovateľným vodcom reformácie a Wittenberg jej centrom. Hoci jeho návrat bol plný nebezpečenstiev, hrozby sa nikdy neuskutočnili. Nasledujúcich dvadsaťpäť rokov tu žil a pracoval. Oženil sa s Katarínou z Bory (1499-1552), bývalou mníškou, s ktorou vytvorili domácnosť, ktorá sa stala vzorom pre neskoršie protestantské fary.

Vo februári 1529 sa zišiel v Speyeri snem, na ktorom jednotná a veľmi nepriateľská katolícka väčšina stála proti slabej luteránskej menšine. Tu bolo prijaté rozhodnutie, že v oblastiach rímskokatolíckej vlády sa nemajú tolerovať luteráni, kým rímski katolíci mali mať slobodu v oblastiach pod správou luteránskych pánov. Keďže luteráni neboli schopní toto rozhodnutie prehlasovať, 19. apríla 1529 snemu predložili protestáciu proti tomuto rozhodnutiu. Názov protestanti má svoj historický pôvod v tejto udalosti.

Cirkvám, ktoré vznikli pod Lutherovým vedením, sa dostalo pomenovanie lutherské (aj luteránske) alebo evanjelikálne cirkvi augsburgského vyznania podľa vyznania, ktoré bolo urobené na sneme v Augsburgu v r. 1530. Tento snem zvolal cisár Karol V. s cieľom dať do poriadku situáciu v Nemecku. S nečakaným prejavom priateľstva vyzval protestantov, aby predložili svoje vyznanie. Luteráni na sneme predložili svoje sťažnosti a svoje vyznanie viery, ktoré zostavil Melanchthon a podpísali protestantské nemecké kniežatá. Augsburgské vyznanie sa stalo sčasti pre svoj historický význam a sčasti pre svoju vnútornú hodnotu najvplyvnejším zo všetkých luteránskych vyznaní viery.

Lutherská reformácia, ktorá nesie aj pomenovanie nemecká reformácia, prenikla takmer do všetkých krajín západnej a strednej Európy a našla tu svojich oddaných prívržencov. Mnohí z nich študovali na univerzite vo Wittenbergu a stali sa potom vo svojich krajinách priekopníkmi reformácie. V Uhorsku sa nemecká reformácia rozšírila predovšetkým v oblastiach, kde žilo nemecké a slovenské obyvateľstvo.

Odkazy a poznámky:

A) Štúdium histórie cirkvi je samo osebe obsiahla a náročná práca, čo je mimo našich možností.

Preto

je článok postavený na diele iných a sú v ňom použité myšlienky a texty z nasledovných zdrojov:

a) Pavel Hanes Dejiny kresťanstva, vydalo Združenie evanjelikálnych cirkví v SR, Banská Bystrica 2016, A4, 429 strán, ISBN 80-88945-01-1 a video prednáška Päť solas reformácie,

https://www.youtube.com/watch?v=1LcsxHCD2NQ

b) Štěpán Šoltés, Dějiny křesťanské církve, Kalich 1990, A5, 160 strán. ISBN 80-7017-204-5

c) Ján Hudec, Pútnici na úzkej ceste, A-Alef Ostrava 1999, A5, 275 strán. ISBN-80-85237-62-8

Pre záujemcov o hlbšie štúdium dejín cirkvi odporúčame predovšetkým zdroj a).

B) Máme na mysli Písmo pozostávajúce zo 66 kníh.

C) Pozri články:

a) Rok 2017 – jubilejný rok; Protestantská reformácia roku 1517, Solas číslo 36, jeseň 2017.

http://casopis.solas.sk/svedectva/rok-2017-jubilejny-rok

b) Päť sola a Solus Christus, Solas číslo 37, zima 2017.

http://casopis.solas.sk/vyucovanie/pat-sola

D) Podľa zdroja A)-a) str. 220-221.